

E puer Iwerleeungen iwer déi al

Kopleschter Sprooch

Wéi mer de Lex Roth gefrot hunn, ob en äis géif bei dëser Uarbecht eng Haund upaken, huet hien zougesot, ouni sech laang fléiwen ze loossen. Hien huet äis awer och direkt drop opmierksam gemat, dass et e Kopleschter Lëtzebuergesch eigentlech net gëtt, mä dass dat, wat zu Koplescht/Bridel geschwat ginn ass, als Däl vun dem Lëtzebuergesch muss verstane ginn, dat mer och zu Mamer, Käerch, Simmer, Aansebuerg an Huelmes begéinen. Op enger Kuaart stellt ä fest, dass dës speziell Sproochenzon, déi äis hei intresséiert, sech an engem Bou rounderëm d’Gemeng Kielen erstreckt, iwerdiems zu Kielen selwer an och an den Dierfer, déi zur Kielener Gemeng gehéieren, e Lëtzebuergesch geschwat gëtt, dat sech a villem vum Kopleschter ënnerschät. Dat hei soll elo beileiwen net hääschen, dass an dem genaunte Strääch iweraul datselwecht Lëtzebuergesch géif geschwat ginn. Mä et kaun än nieft alle Partikularitéiten awer e Groundtoun an eng gaunz Rëtsch vu Gemeinsamkäten erkennen, sou dass än et no sproochleche Critèrë kéint –‘t muss än et awer net - an än Dëppe geheien. Vu wafir enger Uertschaaft déi “Sprooch” ausgaangen, a vun deenen aneren Dierfer iwerholl ginn ass, dat wier vläicht duerch sproochwëssenschaftlech Recherchen erauszefannen. Esou e Spezialist kéim da méiglecherweis zum Resultat, dass et déi méi räich Bauerendierfer oder Uertschaafte mat engem Schlass oder enger Buerg wuaren, déi deenen, déi méi schlecht dru wuaren – an zu deenen huet Koplescht gaunz sécher gehéiert – ënner anerem och hir Sprooch vermëttelt hunn. Wëll ‘t ass jo dacks esou, dass Lëtt, déi uarm sinn, d’Tendenz hunn, fir deene bessere Lëtt “et nozemaachen”. An dat gëllt eben och fir deenen hir Ëmgaunkssprooch. Doduerch, dass en uarme Schluckert d’Sprooch vun engem méi Räichen unhëlt, mäinkt en alt,

den Ënnerschäd tëscht sech selwer an dem besseren Här e bësse méi kleng ze maachen.

Et soll hei net behaupt ginn, dass dat “Kopleschter Lëtzebuergesch” op än Träpplek gehéiert wéi z.B. dat Väiner, Eechternoacher, Weelzer, Miseler oder d’Minettslëtzebuergesch. Dat sinn Dialekter, déi sech an engem gréisseren Ëmkräs duerchgesat hunn, an déi och an der Lëtzebuurger Literatur eng Roll spillen.

Dat hei soll och keng wëssenschaftlech Uarbecht ginn. Dat kënne mer net, an dat wëlle mer och net.

Wa mir äis hei e bësse méi intensiv mat dem Kopleschter befaassen, dan ass et well dat déi Sprooch ass, déi mir als Kanner – viru 60, 70 Joer – doheem vun eisen Elteren héieren a geléiert hunn, an déi mir beim Spillen an an der Schoul geschwat hunn. Dass diemno eng gutt Portioun Nostalgie zu eiser Motivatioun gehéiert, dat brauche mer net ze verhäämlchen.

Virun e puer Joer huet de Lex Jacoby a senger Erzielung “Das Herz von Kopstal” sech driwer gëiergert, dass an enger Festbroschür en Text vun him op “Héilëtzebuergesch”, an net am ale Kopleschter äfgedréckt wuar. En hat Recht. Dat Kopleschter héiert än elo nëmmen nach gaunz seelen. Mir sinn déi Lescht, déi dat aalt Kopleschter nach kënne schwätzen, mä mir als Stackkopleschter mussen awer zouginn, dass mer et bal ni méi maachen. Si mer ënner äis, da gi mer äis jo alt e bësse Méi, fir « hott » a « Féinster » a « gouen » a « Waund » ze soen, mä och dan nach rëtscht äis “haut” a “Fënster” a “kënn” eraus, an da si mer e bësse genéiert. Soss awer – d.h. wa kä Kopleschter wäit a brät ass – da schwätze mer bal nëmme méi “stiets”.

Wat än iewer maache kaun, an dat ass och den Zweck vun dëser klenger Uaarbecht, dat ass, dat aalt Kopleschter ze dokumentéieren. A fofzeg Joer soll et fir än, die sech derfir intreséiert, méiglech sinn, fir nozeliesen – an eventuell op enger CD ze lauschteren – dass et eng Kéier sou eppes wéi eng Kopleschter Sprooch ginn ass.

Mir probéieren, d'Spezifizitéite vum Kopleschter Lëtzebuergesch an e puer Regele festzehalen.

en ale Grauntsak

Mir hunn d'éinescht gesot, dass no an no all déi schéi Lokalidiomer an eisem Laund wäerte verschwannen. Mir kéinte vläicht kuerz op e puer vun den Ursaachen hiweisen, déi zu deeër Entwécklung gefouert hunn.

Do spiilt fir d'éischt emol d'Schoul eng wichteg Roll, an dobäi déinke mer virun allem un de Schoulbesuch nom 6. Schouljoer. Mat 12 Joer verloossen d'Kanner hir Duerfschoul, fir "an de Lycée" ze gouen. Fir déi Kopleschter a Briddeler Kanner ass dat mäaschtens eng Stater postprimär Schoul. Soss am Laund sinn et d'Lyceeën zu Esch, Dikkerech, Woulz, Péiteng asw. Hei ginn am Ufaunk all méiglech Lëtzebuergesch Dialekter geschwat, a mat deene schéinsten dovun – déi gewéinlech och am mäaschten opfalen - gëtt vun de Klassekomeroden nawell gär de Spunnes gemaach. A well kä gär ausge-

laacht gëtt, iwerleet jidderä sech et gutt, ob en nach soll "gouen" "kéint" "hott" asw soen. E passt sech un, a mat diem Geschéck schwätzt op ämol jidderän datselwecht Lëtzebuergesch, an dat kéint no un dat Stater erun. Op déiselwecht Manéier huet nom Krich d'Arméi bal 20 Joer laang derzou bäigedroen, dass eis Sprooch ëmmer méi uniformiséiert – an der Arméi jo dat richtegt Wuert - ginn ass. A spéider, wann déi jong Lëtt schaffe ginn, sief et bei Baunken, Versécherungen, bei de Stat oder a soss aner Betriber, da verschwannen déi lieweg Lokaldialekter fir zerguttst. Et muss än da scho frou sinn, wann iwerhaupt nach Lëtzebuergesch geschwat gëtt, gaunz dacks gät et nëmme méi op franséisch. Mä och d'Duerfprimärschoul spiilt do eng Roll, an zwar duerch d'Sprooch vun der Léierin oder vum Schoulmäschter, déi jo - an den allermäaschte Fäll - vun auswäerts kommen, grad esou wéi d'Bestietnesser mat deene verschiddene Sproochen vu Maun a Frä, an dan net ze vergiessen den Afloss - nach laang net ëmmer zum Beschte vun eiser Sprooch - vu Radio an Televisioun.

Als lescht Bemierkung nach e Wuert zum Faul Koplescht. Direkt nom Krich wäert Koplescht 700 Awunner gehat hunn, an um Briddel kënnen et der 300 gewiescht sinn. Dat waren elauter Stackkopleschter. An dun ass d'Populatioun an engem Tempo gewuess, wéi än sech dat virdrun net hätt kënnen virstellen. Zu Koplescht - mä iewer gaunz besonnesch um Briddel - ass e Bauboom ausgebrach. Hott huet Koplescht/Briddel 3.200 Awunner, an déi mäascht vun hinne komme vu baussen eran. Si hu sech gutt an hirer neier Gemeng agelieft, mä wat d'Sprooch betrëfft, hu si virun hiert Lëtzebuergesch vun doheem geschwat. Esou koum et, dass op ämol d' Majoritéit vun de Koplescht-Briddeler dat aalt Kopleschter net méi geschwat hunn, well et gaunz einfach net dat wuar, wat si als Kanner an der Schoul an doheem matkritt haten.

Op deenen nächste puer Säite probéiere mer elo, fir erauszueschielien, wouduerch dat Kopleschter vu fréier sech ënnerschät vun diem, wat hott am Wëddendaul geschwat gëtt.